

Uit de collectie “Prachtige koortsen” dr. H. Pinkhof 1891

In de Heilgymnastische bibliotheek trof ik een bijzonder boekwerkje aan met de titel: Prachtige koortsen; een bundel van dr. H. Pinkhof, van de schrijver Abraham Kashlari (14^e eeuw). Onze vrijwilliger Co van Dee heeft dit boekwerkje onlangs gerestaureerd.

Het is een Nederlandse vertaling van een Hebreeuws boekje met een naar het te Leiden voorhanden handschrift, daarnaast een bericht over vier andere 14^e eeuwse Hebreeuwse handschriften, handelend over de pest. Dit boekje werd gebundeld als Werken van het Genootschap ter bevordering der natuur-, genees- en heelkunde te Amsterdam uitgegeven door de bekende Joodse arts dr. H. Pinkhof in 1891. Pinkhof werd bekend van zijn Geneeskundig woordenboek.

In dit werk wordt de aanpak van de pestepidemie in Europa omstreeks 1342 beschreven. Er worden aanbevelingen gedaan die niet onder doen van de Covid19 epidemie in onze tijd. Het is opvallend dat dergelijke bronnen vaak niet meer worden geraadpleegd om er lering uit te trekken. In een van de raadgevingen werd aanbevolen dat bewegen juist niet goed was, omdat de onbegrepen “koorts” de symptomen zouden verergeren. Bewegen en baden zo stelde men destijds zou de bedorven lucht makkelijk door de poriën doen binnendringen en de “spiritus vitalis, naturalis en animalis” vergiftigen. Men begreep toen al dat ventileren bij noordenwind een belangrijk advies was. Ook het huis schoonmaken met azijn behoorde tot deze adviezen. Tussen de zieke en de ziekenoppasser moest een vuur geplaatst worden en de zieke moest op een hoog bed geplaatst worden. De ziekenoppasser diende regelmatig de open lucht in te gaan.

Kortom een werkje om te bestuderen, waarbij terloops ook ‘wrijvingen en overgietingen” als zeer heilzaam werden ervaren, die wij uit onze geschiedenis kennen als de natuurgeneeskunde. De kruidenleer, beschreven door de Leidse hoogleraar Rembertus Dodonaeus, wordt in dit werkje aangehaald door Pinkhof. Ook toen al was de toepassing en werking van aromatica en laxatie bekend.

Er is tevens een glossarium in de vijf genoemde geschriften uit de 14^e eeuw van voorkomende namen van medicamenten.

Wie was de schrijver dr. H. Pinkhof?

Hermanus Pinkhof studeerde geneeskunde in Leiden, waar hij op 4 maart 1885

zijn artsexamen aflegde. Hij promoveerde op 29 januari 1886 in Leiden op een proefschrift 'Over de werking van eenige hartgiften'. Hermanus Pinkhof woonde en hield praktijk aan de Amstelkade 173 in Amsterdam. Hij werd wijkarts bij het Nederlands-Israëlitisch Armbestuur(niisa.nl) en later gemeentearts.

Hermanus Pinkhof was een prominent lid van de medische beroepsverenigingen, zowel in besturen als in commissies. Hij was tevens een bekend medisch auteur, vooral als medewerker en vanaf 1911, als redacteur van het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde. Hij schreef boeken en artikelen over onder meer kwakzalverij, het Nieuw-Malthusianisme, het medisch beroepsgeheim, de vrije artsenkeuze, homeopathie, de inentingsdwang, de kindersterfte, de deontologie en de eubiotiek (de kunst van het voorkomen van ziekten) van het joodse volk. Samen met Pieter van der Wielen (1872-1947) schreef hij zijn bekendste werk, het 'Pharmacotherapeutisch vademecum'. Opgave der meest gebruikelijke geneesmiddelen met vermelding van samenstelling en aanwending.

Binnen de joodse gemeenschap werd hij erkend als Talmoedkenner. In 1904 verleende opperrabbijn J.H. Dünner hem de titel van chover. Hij was president-curator van het Nederlands Israëlitisch Seminarium. Hij verzorgde de teksteditie van een veertiende-eeuws Hebreeuws handschrift over de pest: 'Abraham Kashlari over pestachtige koortsen'. Pinkhof spande zich eveneens in voor een goede opleiding van de mohaliem (besnijders). Daarnaast was hij lid van de Kerkenraad en van de Centrale Commissie tot de Zaken van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap. Hij was een overtuigd Zionist. Op latere leeftijd is Hermanus Pinkhof benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Hermanus Pinkhof is in Westerbork overleden en op 2 november 1945 op de joodse begraafplaats Muiderberg herbegraven. Hij was gehuwd. Zijn vrouw overleefde de oorlog. Van hun acht kinderen hebben vijf zonen (Meyer, Sallie, Jacob, Leonard en Joseph) de oorlog niet overleefd.

In juli 1943 is in Het Joodsche Weekblad een necrologie geplaatst voor Herman Pinkhof.

J.H. Coppenhagen, Anafiem Gedoe'iem. Overleden joodse artsen uit Nederland 1940-1945 (Rotterdam 2000) 126-127;

M.H. Gans, Memorboek. Platenatlas van het leven der joden in Nederland van de middeleeuwen tot 1940(6e bijgewerkte druk; Baarn 1988) 721; Het Joodsche Weekblad, 23 juli 1943, 2

Rob Karstens, erfgoedbeheerder SGF